

Temahefte 4

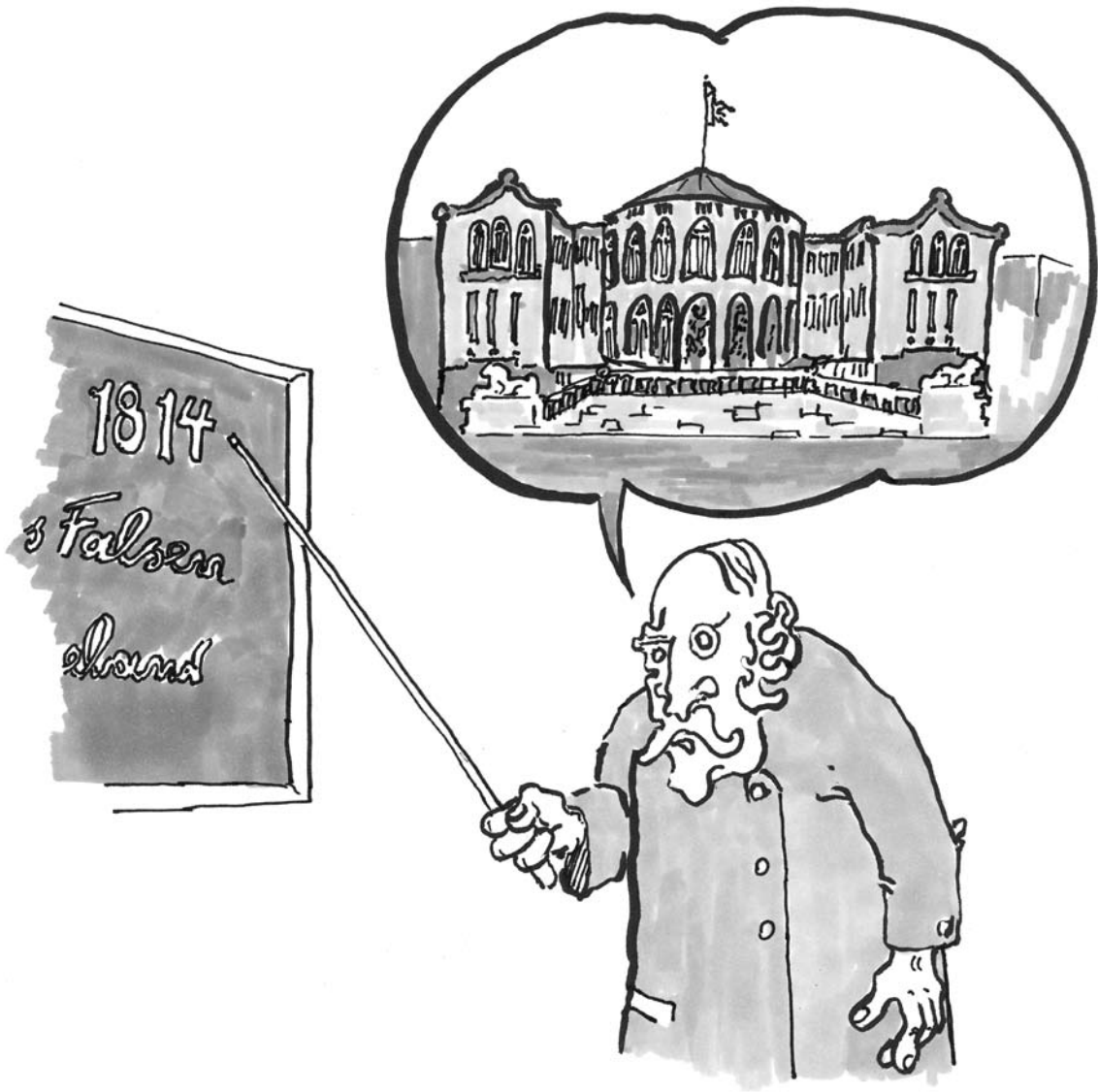
Revidert utgave november 2005

Norsk og samfunnskunnskap i introduksjonsprogram

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
Ny ordning i introduksjonsloven	3
Læreplan i norsk	6
Læreplan i samfunnskunnskap	10

Innledning

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap utgjør en vesentlig del av programtilbudet for alle deltakere i introduksjonsordningen. For alle som arbeider med programmet, er det derfor viktig å kjenne noe til hvilke planer, rammer og muligheter som gjelder.

Fra 1. september 2005 ble rett og plikt til 300 timer norskopplæring og samfunnskunnskap innført som del av introduksjonsloven. Samtidig tas en ny læreplan i norsk og samfunnskunnskap i bruk. Den nye læreplanen legger økt vekt på samfunnskunnskap og stiller større krav til individuell tilpasning.

Fra samme dato endres også finansieringsordningen for opplæringen fra refusjonsordning til per capita-tilskudd. Det vil si et fast tilskudd for hver person i kommunen som er i målgruppen for obligatorisk norskopplæring.

Til sammen dreier det seg om store endringer i rammebetingelsene for kommunalt arbeid med opplæring og kvalifisering av nyankomne. Dette medfører nye krav til kompetanseheving, bedre organisering og økonomistyring innenfor og mellom flere kommunale virksomheter.

I tillegg skal kommunene nå for første gang fatte skriftlige individuelle vedtak med hensyn til omfang av norskopplæring for den enkelte deltaker.

Samarbeid mellom de ulike tjenesteyterne i introduksjonsprogrammet blir med dette enda viktigere. Kravet om individuell tilpasning forsterkes. Lærere, programrådgivere, helsepersonell og Aetat forventes å tilrettelegge kvalifiseringsløpet så optimalt som mulig for den enkelte.

Kravet om høyere kvalitet, raskere progresjon og bedre resultatoppnåelse innebærer behov for enda sterkere fokusering på metodeutvikling og bruk av IKT som verktøy på alle nivåer i opplæringen. Stadig flere læringsarenaer må tas i bruk.

I tillegg vil det for mange kommuner bety at en større del av introduksjonsprogrammet må bestå av andre tiltak enn norskopplæring.

Ny ordning i introduksjonsloven

Rett og plikt

Fra 1. september 2005 ble det innført rett og plikt til 300 timer opplæring. Opp-læringen er gratis for deltakere i intro-duksjonsordningen. 50 timer skal være samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår. For å få bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap vil det være et vilkår at deltakeren har gjennomført disse timene.

Det kan innvilges fritak fra de 300 timene dersom det kan dokumenteres tilstrekkelige norskferdigheter.¹

Ny ordning om obligatorisk norskopplæring gjøres gjeldende for alle innvandrere som har fått en oppholdstillatelse etter 1. september 2005 som gir mulighet for bosetting. Den nye ordningen omfatter en langt større personkrets enn de som faller inn under introduksjonsordningen.²

Bestemmelsen om rett og plikt gjelder for dem mellom 16 og 55 år. Kommunene kan velge å gi tilbud også til andre. Aldersgruppen 55–67 år har rett, men ikke plikt til å gjennomføre opplæringen.

Krav om individuell plan

Prinsippet om individuell tilpasning er forsterket gjennom krav om at det skal utarbeides en skriftlig individuell plan for hver deltaker. Denne planen skal utarbeides tidlig og danner grunnlag for å søke om

flere timer etter at de obligatoriske 300 timene er gjennomført. Det er læreren som vurderer behovet og gir råd om eventuell videre opplæring.

For personer med rett til introduksjonsordning vil den individuelle planen for norskopplæringen bli inkorporert i og underordnet den individuelle planen for introduksjonsprogrammet

Deltakerbevis

Etter 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap har deltakeren krav på deltakerbevis. Deltakerbevis skal også utstedes når deltakeren har gjennomført de timene som er tildelt utover 300 timer.³

Deltakere i norskopplæringen og opp-læringen i samfunnskunnskap vil ha svært ulike forutsetninger, og vil ha nådd forskjellig norsknivå og samfunnskunnskapsnivå etter de 300 timene. Derfor er det ingen avsluttende test. Det kreves altså ikke dokumentasjon for oppnådde ferdigheter i norsk eller kunnskaper om det norske samfunnet for de 300 timene.

Norskopplæring utover de 300 obligatoriske timene

Kommunene skal gi ytterligere gratis opp-læring i inntil 2700 timer for dem som etter en individuell vurdering har behov for det. Det er norsklæreren som gir råd om

progresjon og timebehov for den utvidete opplæringen. Kommunen fatter et enkeltvedtak i samsvar med de planene som er lagt.

Tidsbegrensninger

Loven pålegger kommunen å sette i gang opplæring så snart som mulig og senest innen tre måneder etter at krav eller søknad blir framsatt. Dette gjelder personer som bor i kommunen, eller bor midlertidig på asylmottak i kommunen.⁴

Retten til gratis opplæring er tidsbegrenset: De 300 timene må tas ut innen tre år, og de som trenger opplæring utover det, må gjøre seg ferdig med sine samlede timer i løpet av fem år.

Opplæringen må være av et visst omfang over lang tid for dem som trenger opp mot 2700 timer ekstra. Som eksempel kan nevnes at 20 timer per uke i løpet av 45 ukers kursår vil gi 900 timer forbrukt opplæringstid. Det vil altså ta tre år med høyintensiv opplæring å gjennomføre 2700 timer.

I praksis vil dette bety at svært mange av deltakerne i introduksjonsordningen vil måtte fortsette sin språkopplæring etter at de er ferdige med introduksjonsprogrammet. Slik er det også i dag, men det vil aktualisere behovet for større individuell tilrettelegging av norskopplæringen slik at denne kan kombineres med for eksempel en deltidsjobb, ordinær jobb eller andre typer aktiviteter.

I helt spesielle tilfelle kan det gjøres unntak fra reglene ovenfor.⁵

Ny tilskuddsordning

Fra 1. september 2005 ble det også innført en ny tilskuddsordning for opplæringen. Hittil har norskopplæringen vært refusjonsberettiget. Det betyr at kommunene har fått refundert både deltaker- og lærertimer.

Den nye finansieringsordningen er basert på følgende tre elementer:

- En per capita-ordning. Kommunene vil heretter få et tilskudd på kr 33 000 for personer fra Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand, og kr 88 000 for personer fra Afrika, Asia, Oseania (eksklusiv Australia og New Zealand), Øst-Europa, Sør-Amerika og Mellom-Amerika. Dette tilskuddet utbetales over fem år med en hovedvekt på de tre første årene. Tilskuddet utbetales kommunen uavhengig av om alle i målgruppen mottar opplæring eller ikke.
- Resultattilskudd. Kommunene vil motta kr 10 000 for hver deltaker som består avsluttende prøve. For deltakere som består enten den skriftlige eller den muntlige delen av prøven, skal kr 5000 utbetales.
- Skjønntilskudd som skal utjevne nasjonale ulikheter. Kommuner med få personer som utløser tilskudd, og hvor interkommunalt samarbeid ikke er praktisk mulig, kan søke Fylkesmannen om særskilte skjønnsmidler som er knyttet til denne ordningen.⁸

Overgangsordning

Ny ordning gjelder de som får oppholdstillatelse etter 1. september 2005. De som har

oppholdstillatelse fra før denne datoen, følger reglene for norskopplæring som gjelder inntil denne datoen. Det vil bli en overgangsordning i fem år fra 1. september 2005. «Gammel» ordning vil gjelde i inntil fem år etter at endringen trer i kraft. Personer som ikke har fått opplæring i norsk tidligere, har dermed fem år på seg til å gjennomføre dette.

Mulige konsekvenser av ny tilskuddsordning for kommunene

- Sannsynligheten for at flere avlegger avsluttende prøver i norsk, gir kommunene ekstra inntekter.
- For mindre kommuner kan den nye tilskuddsordningen føre til at opplæringen må skje som et interkommunalt samarbeid mellom to eller flere kommuner. Det vil ellers bli svært vanskelig å organisere differensiert og tilpasset opplæring i norsk og samfunnskunnskap til grupper med ulik bakgrunn og språk.
- Erfaringer fra mange kommuner viser at introduksjonsprogrammene hittil i stor grad har bestått av norskopplæring. Den nye finansieringsordningen vil kunne føre til at både omfanget av, og bredden på tilbudet, må vurderes på nytt.
- Hvis voksenopplæringen reduserer sitt tilbud, kan dette bety at kommunen må tilrettelegge for at andre aktører står for en større del av programmet enn det som har vært vanlig hittil.

- Programrådgiveren vil kunne få et større ansvar for å finne alternative løsninger, for eksempel ytterligere samarbeid med Aetat og frivillige organisasjoner.

Hvem kan tilby/drifte norskopplæring?

Det er kommunene som er ansvarlige for norskopplæringen. De står fritt til å velge leverandør, men har det overordnede ansvaret for organisering, for at opplæringen følger læreplanen og holder kvalitetsmessig mål.

Kommunen kan i tillegg til kommunal voksenopplæring benytte godkjente studieforbund, fjernundervisningsinstitusjoner eller andre private tilbydere. Deler av opplæringen kan for eksempel gis av kommunen selv, mens det resterende gis av en eller flere private tilbydere.

Det arbeides med å vurdere en sentral godkjenningsordning. Dette arbeidet ventes ferdigstilt i løpet av høsten 2005, og informasjon vil bli gjort tilgjengelig så snart arbeidet er ferdig.⁹

De som skal undervise i norsk, bør være lærere med godkjent utdanning som helst har kompetanse i norsk som andrespråk og/eller annen migrasjonspedagogisk kompetanse.¹⁰

Nasjonalt introduksjonsregister (NIR)

Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) ble innført fra 01.09.2005. Registeret skal dokumentere enkeltpersoners deltakelse i introduksjonsordning og norskopplæring. Det er bare personer som får oppholdstillatelse etter 01.09.2005 som inngår i registeret, og det er kommunen som har ansvaret for registreringen.

Hva skal registreres i NIR?

- Vedtak som fattes i forbindelse med norskopplæringen og introduksjonsordningen
- Gjennomførte timer i norsk og samfunnskunnskap
- Fravær og permisjoner
- Morsmål og anbefalte opplæringspråk
- Norskspor og beståtte norsksprøver
- Tiltak i introduksjonsordningen

Gjennom NIR får kommunen opplysninger om enkeltpersoners oppholdsgrunnlag, rettigheter i forhold til introduksjonsloven og folkeregistrert bostedsadresse. NIR letter også kommunikasjonen mellom flykningtjenesten og voksenopplæringen i egen kommune og mellom kommuner fordi alle som trenger det, kan få tilgang til de registrerte opplysningene. Kommunen kan ta ut rapporter som gir god oversikt over målgruppen, eksempelvis liste over alle innvandrere som bor i kommunen med rettigheter og plikter etter introduksjonsloven.

Kommunens registrering av gjennomførte timer i norsk og samfunnskunnskap får spesielt stor betydning ettersom disse opplysningene vil danne grunnlag for utlendingsmyndighetenes behandling av søknad om bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap. NIR skal i tillegg bli benyttet til å evaluere norskopplæringen og introduksjonsordningen.

Rundskriv H-20/05 fra Kommunal- og regionaldepartementet (KRD)

KRD har hatt ansvaret for gjennomføringen av norskopplæringen fra . Dette ansvaret blir fra 01.01.06 overført til Arbeidsdepartementet. Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap er tatt inn som forskrift til introduksjonsloven. Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) – som fra 01.01.06 vil hete Kunnskapsdepartementet, har likevel fortsatt det faglige ansvaret for læreplanen og metodiske veiledninger. Rundskrivet behandler også følgende:

- Forskrifter vedrørende fravær og permisjoner ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordningen
- Forskrift om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister)
- Merknader til forskriftene

Fotnoter

¹ Nærmere bestemmelser om adgang til fritak, se introduksjonslovens § 17 s. 63, punkt 177.2 s. 65 og del II s. 116.

² Nærmere detaljer om personkretsen, se vedlegg I eller Rundskriv H-20/055: § 17, s. 63.

³ Nærmere om regler for deltakerbevis; se introduksjonslovens § 19, fjerde ledd og del II punkt 19.4 s. 73.

⁴ For maler til vedtak, se www.udi.no

⁵ Nærmere om unntak, se introduksjonslovens del II punkt 17.2 s. 65.

⁶ Nærmere om hvem som kan drive norsk- og samfunnskunnskapsopplæring; se introduksjonslovens § 18 og del II punkt 18.7 og 18.8 s. 70.

⁷ Nærmere om kompetansekrav til lærere; se introduksjonslovens § 19 og del II punkt 19.2 s. 72.

⁸ Nærmere om tilskuddsordningen, se rundskriv H-21/05: Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

⁹ Nærmere om hvem som kan drive norsk- og samfunnskunnskapsopplæring; se introduksjonslovens § 18 og del II punkt 18.7 og 18.8 s. 70.

¹⁰ Nærmere om kompetansekrav til lærere; se introduksjonslovens § 19 og del II punkt 19.2 s. 72.

Læreplan i norsk¹¹

Ny læreplan i norsk og samfunnskunnskap trådte i kraft fra samme tidspunkt som ordningen med rett og plikt til 300 timer opplæring. Den nye læreplanen er utarbeidet med bakgrunn i det felles europeiske rammeverket Common Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (ofte forkortet CEFR). Dette er et rammeverk utarbeidet av Europarådet som bygger på de siste 50 års forskning på feltet. Det brukes her som ressursdokument og felles grunnlag for måten å forholde seg til språklæring, språkundervisning og vurdering av språkferdigheter. Dette rammeverket bygger på en kommunikativ og mestringsorientert tilnærming til språkbruk og språklæring.

CEFR er også brukt som basis for læreplanarbeidet i Sverige og Danmark og sikrer på den måten en felles tilnærming til språkopplæringen i Skandinavia.

Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere har som overordnet mål å gi innvandreren mulighet til:

- Likestilling, deltakelse og integrering i det norske samfunnet
- Å bruke sin medbrakte kompetanse

Som i Opplæringsplanen i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere fra 1998 forutsettes det at opplæringen tilpasses den enkelte og at ulike lokale forutsetninger avgjør hvordan tilbudet tilrettelegges og organiseres.

Strukturen i norskplanen

Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er bygd opp rundt følgende grunnleggende begreper:

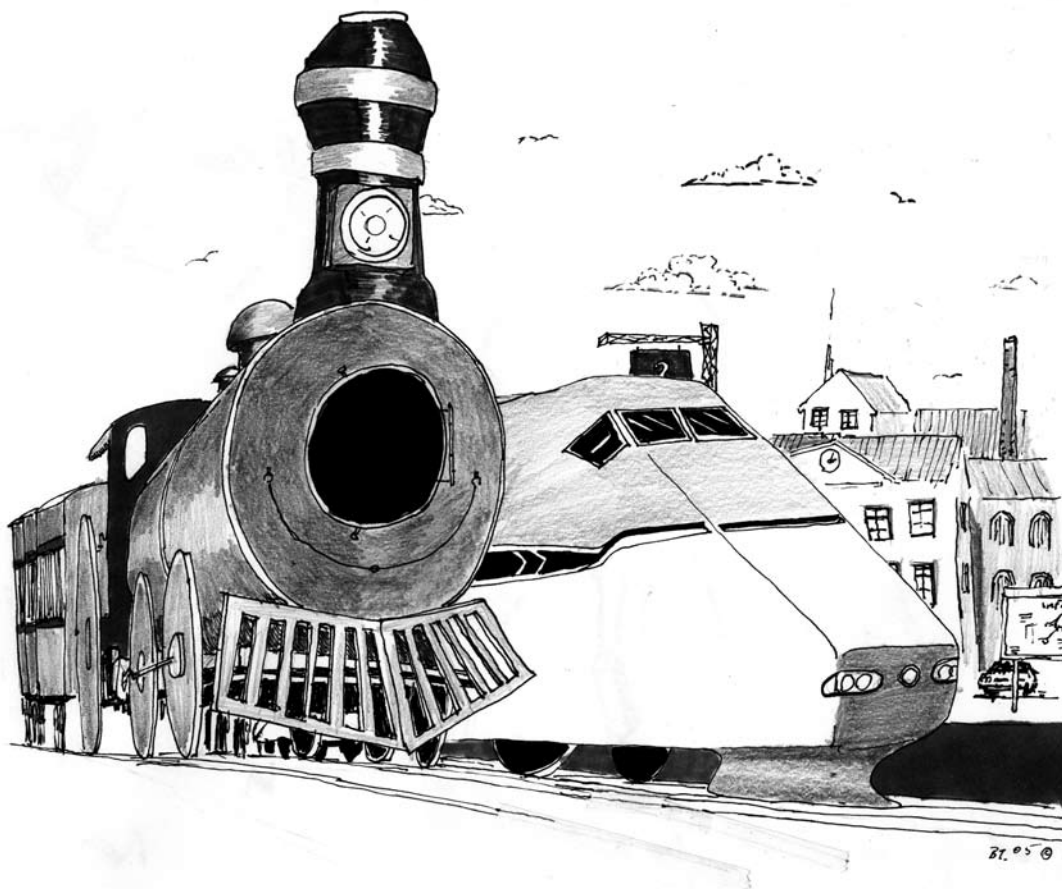
- **Spor** – for organisatorisk inndeling av deltakerne i grupper etter antatt språklig progresjon
- **Nivå** – en beskrivelse av språkferdigheter fra begynnernivå til selvstendig nivå
- **Domener** – en beskrivelse av det tematiske innholdet i opplæringen

Plassering på spor

Læreplanen beskriver tre ulike spor for organisatorisk gruppedeling i samsvar med deltakernes ulike erfarings- og utdanningsbakgrunn. (Sporene erstatter tidligere A- og B-løp.) Før plassering på spor vil det være nødvendig med kartlegging av deltakerens medbrakte kompetanse. Utgangspunktet for en slik kartlegging er blant annet utdanningsbakgrunn, yrkes- og arbeidserfaring, kunnskaper i et skolelært fremmedspråk og framtidsplaner. Morsmålsbakgrunn spiller også en viktig rolle for forventet progresjon. Personer med morsmål fjernt fra norsk kan bli plassert på et annet spor enn for eksempel utdanningsbakgrunnen skulle tilsi. Erfaring viser

at det for mange er vanskeligere å lære norsk jo fjernere morsmålet er språktypologisk fra norsk. Ved plassering på spor må det også tas hensyn til deltakerens livssituasjon. For noen kan langsom progresjon være nødvendig i en periode med for eksempel store helsemessige problemer eller omfattende omsorgsoppgaver. Det vil etter vurdering være mulig å skifte spor underveis i opplæringsløpet.

Hvis vi sammenlikner norskopplæringen med en jernbanestrekning, kan vi tenke oss at stasjonene man passerer, er de samme enten man kjører ekspress tog, lokaltog eller godstog. Tiden man bruker, er forskjellig. Man kan gå på og av toget på ulike steder, men må uansett forsere deler av den samme strekningen.

Individuell plan

På bakgrunn av kartleggingsprosessen og plassering på spor skal det i samarbeid med hver deltaker utarbeides en individuell plan for opplæringa. Denne planen får stor betydning når det skal søkes om norsktimer utover de 300 obligatoriske timene. Lærerne skal gi råd til kommunen på bakgrunn av individuell plan. Den individuelle planen for norskopplæringen skal beskrive

- Mål for opplæringen; for eksempel å ta Norskprøve 2 for voksne innvandrere skriftlig, og Norskprøve 3 i muntlig Tidsramme for å nå målene: for eksempel ett og et halvt år
- Antall timer: for eksempel 20 timer per uke i ca. 70 uker
- Hvor og når opplæringen skal finne sted: for eksempel Storgata 16, rom 45, start 1. august kl. 0830. Semesterplan og uketimeplan

Det kan være hensiktsmessig å utarbeide delmål for opplæringen. Dermed kan samtaler underveis forholde seg til konkrete språkferdighetsmål. Dette kan hjelpe lærer og deltaker til å finne ut hvordan deltakeren står i forhold til den individuelle planen og eventuelt revidere denne.

Det blir en viktig utfordring å utarbeide gode samarbeidsrutiner og informasjonsflyt mellom lærer og programrådgiver, slik at det til enhver tid er samsvar mellom den individuelle planen for introduksjonsprogrammet og den individuelle planen for norskopplæringen. Programrådgiverne vil få et stort ansvar for rådgivning i forbindelse

med overgangsfaser mellom språkopplæring og for eksempel arbeidspraksis eller jobb. Deltakeren må uansett ha avgjørende innflytelse dersom det skulle komme til uenighet om hvorvidt en person skal ta imot tilbud om praksisplass eller for eksempel følge språkopplæring fram til en avsluttende norskprøve.

Fordeling av deltakerne på ulike spor. Hvem skal hvor? ¹²

Spør 1: Deltakere med liten eller ingen skolegang

Deltakerne er uvante med å bruke skrift som et redskap fordi de ikke har fått tilstrekkelig lese- og skriveopplæring på morsmålet. Deltakerne på spor 1 er vant til å motta informasjon og lære gjennom muntlig språk, praktiske erfaringer og arbeid. Mangelen på skoleerfaring gjør at de også må arbeide med å utvikle strategier for læring samtidig som de tilegner seg norsk. Morsmålet deres vil være et viktig redskap i tilegnelsen av det nye språket. Opplæringen vil preges av muntlig tilnærming og langsom progresjon. De som trenger det, skal få grunnleggende lese- og skriveopplæring.

Mål: Tilstrekkelige språkkunnskaper til å begynne på en skolekarriere eller gå ut i arbeidslivet. Deltakerne skal kunne klare skriftlig del av Norskprøve 2 og muntlig del av Norskprøve 3. Nærmere om Norskprøve 2 og Norskprøve 3 (norskprøvene beskrives nedenfor).

Spor 2: Deltakere med en viss skolegang

Deltakerne er vant til å bruke skriftspråket som redskap for læring, men mange kan ha bakgrunn fra en skoletradisjon der reproduksjon av kunnskaper står sentralt. Derfor må de arbeide med å utvikle læringsstrategier som er viktige i det norske skolesystemet, blant annet ansvar for egen læring, kritisk tilnærming til og refleksjon rundt lærestoffet. Mange har en viss kompetanse i fremmedspråk, en erfaring som er nyttig for å utvikle språklig bevissthet som kan brukes i norsk-innlæringen. Opplæringen har en middels progresjon.

Mål: Et så godt språklig nivå at de kan gå over i grunnskole, videregående opplæring eller ut i arbeidslivet. Etter endt opplæring skal deltakerne kunne avlegge Norskprøve 3, muntlig og skriftlig del.

Spor 3: Deltakere med god allmennutdanning

Noen av disse vil ha avsluttet utdanning på høyskole- eller universitetsnivå. Deltakerne er vant til å tilegne seg kunnskap ved hjelp av skriftspråket, og mange har lært ett eller flere fremmedspråk. Mange har språklig bevissthet, effektive læringsstrategier og arbeider selvstendig. Opplæringen har en rask progresjon.

Mål: Et norskspråklig nivå som gjør det mulig å bygge videre på medbrakt kompetanse. Det kan bety å fortsette til videregående skole, ta høyere utdanning eller gå ut i ulike yrker. For noen vil dette bety å avslutte med Norskprøve 3, mens andre vil ha behov for en avsluttende prøve på et høyere nivå som gir adgang til universitet eller høyskole.

Nivå

Kompetansemålene i norsk er beskrevet likt for alle sporene. Det er progresjonstakten og på hvilket nivå man avslutter, som vil være forskjellig for deltakere på de ulike sporene.

Det vil være vanlig at noen deltakere når et høyere kompetansenivå i muntlige enn i skriftlige ferdigheter.

Det europeiske rammeverket – CEFR – beskriver tre hovednivåer av språkferdigheter: elementært, selvstendig og avansert nivå, som igjen deles inn i undergrupper. I den norske læreplanen beskrives bare de to laveste nivåene: elementært og selvstendig nivå. Sammenheng mellom nivå og norskprøver:¹³

Elementært nivå A		Selvstendig nivå B		Avansert nivå C	
A1	A2	B1	B2	C1	C2
Norskprøve 1 for voksne innvandrere	Norskprøve 2 for voksne innvandrere	Norskprøve 3 for voksne innvandrere			
Prøve med diagnostisk funksjon	Ny avsluttende prøve	Tilsvarende Språkprøven	Nivået som gir mulighet for inntak til høyere utdanning		

Kompetansemålene er uttrykt i vanlig prosa.
Hvert nivå beskrives først i et globalt mål som så konkretiseres gjennom fem delmål: 1) lytte,

2) lese, 3) snakke, 4) skrive og 5) samtale.
Et eksempel som viser progresjonen i vanskelighetsgrad i skriftlig produksjon:

Nivå A1	Nivå A2	Nivå A3
<p>Kan skrive ord, enkle fraser og setninger ...</p> <p>Kan skrive korte enkle hilsener ... faste fraser</p> <p>Kan skrive enkle beskjeder ...</p> <p>Kan fylle ut et skjema med personalia</p> <p>Kan binde sammen ord og fraser med enkle sammenbindingsord som for eksempel "og"</p>	<p>Kan skrive korte, enkle beskjeder og meldinger ...</p> <p>Kan skrive svært enkle personlige brev ...</p> <p>Kan skrive enkelt om ...</p> <p>Kan fortelle en historie ... som en liste over enkle fraser og setninger</p> <p>Kan binde grupper av ord sammen med bindeordene "og", "men" og "fordi"</p>	<p>Kan skrive forståelig sammenhengende tekst ... i en kronologisk sekvens</p> <p>Kan skrive enkel tekst med en del detaljerte beskrivelser om kjente emner ...</p> <p>Kan fortelle en historie eller gjengi handling i en film eller bok</p> <p>Kan beskrive egne opplevelser ...</p> <p>Kan kort forklare og meninger og gjøre rede for holdninger</p> <p>Kan skrive meget korte formelle tekster med faktisk informasjon og begrunnelse</p>

Hvordan kan man ut fra målformuleringen se at noe er på et nivå høyere enn et annet?

Fra enkeltord og -fraser	til	sammenhengende tekst
Fra innøvde fraser	til	selvstendig framstilling
Fra enkle beskrivelser	til	detaljerte beskrivelser av gjenstander, steder og hendelser
Fra korte tekster	til	lengre tekster
Fra enkle språklige handlinger	til	mer kompliserte språklige handlinger, som f.eks argumentasjon og det å begrunne

Domener

Innholdsmessig beskriver læreplanen fire ulike domener der den forrige planen anga hovedmomenter. De fire domenene er

- **Privat:** Her behandles for eksempel egen person og familie, daglige rutiner, boforhold, personlig økonomi, fritidsaktiviteter, religion, tradisjoner, skikk og bruk, mat, klær osv.
- **Offentlig:** Her behandles for eksempel transport i lokalmiljøet, relevante institusjoner som barnehage, skole, post, bank, bibliotek, kulturtilbud, grunnleggende verdier som likestilling, trosfrihet, ytringsfrihet, velferdssamfunnet, medier osv.
- **Utdanning:** Her behandles for eksempel norsk skolehverdag, skolefag, skolesystemet i Norge, voksenopplæring og etterutdanningsmuligheter osv.
- **Arbeid:** Her behandles for eksempel ulike yrker, deltakernes arbeidserfaring, jobbønsker, CV, jobbsøking, arbeidsmarkedet, arbeidsmiljø, rettigheter og plikter osv.

Disse innholdsområdene er felles for alle de tre sporene, men behandles i ulik form og dybde avhengig av spor og nivå. Temaene under domenene er ikke å anse som «pensum», men vil være retningsgivende for opplæringen sammen med deltakernes individuelle plan. Det betyr for eksempel at utdanningsdomenet og arbeidslivsdomenet kan gis ulik vekt avhengig av om deltakeren har som mål i sin individuelle plan å komme ut i arbeid eller fortsette på skole.

Mange temaer vil være tatt opp tidligere innenfor 50 timer samfunnskunnskap på et språk innvandreren forstår, noe som gjør det mulig å ta opp igjen det som er uklart og å fordype seg mer i stoffet.

Dokumentasjon av oppnådd kompetanse – norskprøver

Prøvestrukturen i den nye planen er som følger:

Norskprøve 1 for voksne innvandrere (nivå A1): Brukes diagnostisk for deltakere med langsom progresjon, for eksempel på spor 1 eller 2. Lages sentralt og avvikles lokalt etter behov.

Norskprøve 2 for voksne innvandrere (Nivå A2): Utarbeides sentralt og gis på samme dato over hele landet. Resultatet skal registreres i NIR.

Norskprøve 3 for voksne innvandrere (Nivå B1): Denne prøven vil tilsvare nåværende Språkprøven. Den utarbeides sentralt og gis på samme dato over hele landet. Resultatet registreres i NIR.

- Alle prøvene måler både muntlige og skriftlige ferdigheter. Muntlig del og skriftlig del kan tas hver for seg.
- Hver deltaker har kun rett til én gratis prøve.
- Oppnådd kompetanse for de ulike prøvene er knyttet til nivåbeskrivelsene i det europeiske rammeverket som er framstilt ovenfor.

I strukturen ligger det at:

- **Deltakere på spor 1** skal kunne ta Norskprøve 2 (nivå A2) som avsluttende skriftlig prøve og Norskprøve 3 (nivå B1) som avsluttende muntlig prøve.
- **Deltakere på spor 2** skal kunne avslutte sin opplæring med Norskprøve 3 (nivå B1) både skriftlig og muntlig.
- **Deltakere på spor 3** kan avslutte den statlig finansierte opplæringen med Norskprøve 3 (nivå B1).

Mange av deltakerne på spor 3 vil ha behov for å kunne dokumentere norskferdigheter på et høyere nivå for å kunne starte eller fullføre høyere utdanning eller kunne få arbeide tilsvarende sin medbrakte utdanning. Nivå B2 i det europeiske rammeverket tilsvarer det norsk nivået som kreves for dette.

Opplæring på B2-nivå omfattes ikke av den statlig finansierte norskopplæringen hvis man ikke greier det innen den rettighetsfestede delen på 300 timer, er elev i videregående skole eller har rettigheter i forhold til videregående skole for voksne.

Personer i introduksjonsordningen som tar sikte på høyere utdanning, må så raskt som mulig få sine medbrakte papirer oversatt og framstilt for vurdering hos NOKUT eller Samordna opptak. De vil derfra kunne få tilbakemelding om hvilken type dokumen-

tasjon av norskferdigheter som kreves for å komme inn på den aktuelle utdanningen. (Aktuell dokumentasjon som kreves, kan for eksempel være fullført norsk eller norsk 2 fra videregående skole, trinn III i norsk for voksne fra universitetet eller en viss poengsum på Bergenstesten.)

Dersom kvalifisering til B2-nivå er en del av introduksjonsprogrammet, må man regne med at dette må finansieres over andre deler av det kommunale budsjettet enn norsktilskuddet, dvs. av integreringstilskuddet/ flyktningtjenesten.

Fotnoter

¹¹ Læreplanens korrekte navn er: Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, Utdannings- og forskningsdepartementet

¹² Beskrivelsen er hentet fra Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere 2005.

¹³ Figurene er hentet fra «Metodisk veiledning» til læreplanen, Vox 2005.

Læreplan i samfunnskunnskap

Tidligere var det vanlig å vente med samfunnsfaglige temaer til innvandreren hadde nådd en viss språklig kompetanse. Det er mange som bruker lang tid på å nå et slikt norsknivå. Noen når aldri så langt. Det legges nå mye større vekt på at informasjon, innsikt og forståelse av viktige samfunns spørsmål må tilføres de nyankomne tidlig. Derfor skal denne opplæringen gis på et språk innvandreren forstår og så tidlig som mulig i opplæringsløpet. Denne føringen forsterkes gjennom introduksjonsloven ved at det ikke skal fattes vedtak om ytterligere behovsprøvd norsktimer før deltakeren har gjennomført 300 timer. Dette er også innarbeidet i NIR. (Se eget avsnitt om NIR under.) Det er ikke mulig å registrere mer enn 250 timer norsk før man har registrert 50 timer samfunnskunnskap.

De sju obligatoriske emnene i samfunnskunnskap

1. Innvandrer i Norge
2. Demokrati, velferd og verdier
3. Helse
4. Skole, utdanning og kvalifisering
5. Arbeid, arbeidsliv og arbeidsmarked
6. Barn og familie
7. Befolkningsstruktur og naturforhold
Informasjonssøking integreres i alle emnene

Utdannings- og forskningsdepartementet har i tillegg presisert at følgende emner skal tas opp der det er naturlig og nødvendig:

kvinnens rettigheter, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Opplæringen i samfunnskunnskap skal gi nødvendig og praktisk informasjon om lover og regler som ligger til grunn for og regulerer både det private og det offentlige liv. Det skal også gis kjennskap til holdninger og uskrevne regler i det norske samfunnet. Å formidle grunnleggende verdier som danner basis for det norske samfunns systemet er også en viktig del av opplæringen.

Emnene i samfunnskunnskap må behandles metodisk på en måte som skaper forståelse og innsikt, ikke bare som ren informasjonsformidling. Det er et mål at deltakerne skal få kunnskap nok til å kunne sammenlikne mellom hjemlandet og Norge og etter hvert danne seg egne meninger om ulike samfunns spørsmål. Dette innebærer mange pedagogiske utfordringer. De verdiene som danner basis for vår samfunnsordning, skal forklares og begrunnes. Dette betyr ikke at noen pålegges å endre sine verdier. Deltakerne skal gis mulighet til å reflektere over eget ståsted og få forståelse for at lover må holdes selv om man kan være uenig i prinsippene de bygger på. Det er viktig å unngå det som lett kan oppfattes som ovenfra- og nedadholdning.

Læreren/instruktøren i samfunnsfag må bygge på deltakernes forutsetninger og sosiale bakgrunn. De må kunne bruke egne erfaringer og lokal tilhørighet til å skape dialog der både det kjente hjemmefra og det ukjente nye kan bearbeides. Lærer/instruktør med kunnskap og erfaring fra samme kulturområde og med felles språk vil bli svært viktig for gjennomføringen av denne opplæringen.

Hvem kan stå for opplæringen i samfunnskunnskap?

Det kan være vanskelig for mange kommuner å få tak i kompetente lærere til samfunnsfagdelen. Her kreves i utgangspunktet både lærerutdanning, samfunnsfaglig og språklig kompetanse. Der det er mulig, anbefales det at kommunene bruker tospråklige lærere. Hvis dette er umulig, må en forsøke å knytte til seg personer med tospråklig kompetanse og god innsikt i norske samfunnsforhold. En må se til at det gis metodisk og pedagogisk veiledning slik at målene om innsikt og forståelse for norske samfunnsforhold kan nås.¹⁴ Det vil være naturlig at flere kommuner går sammen om å opprette en «bank» av personer som kan brukes og/eller samarbeider om selve opplæringen.

En kan tenke seg ulike organiseringsmodeller:

- grupper av instruktører reiser mellom ulike opplæringssteder
- deltakere fra forskjellige kommuner samles i perioder på et sentralt opplæringssted
- tospråklige lærere som allerede er ansatt i grunnskolen i kommunen, får visse timer per uke tilknyttet opplæringen i samfunnskunnskap for voksne slik at denne foregår kontinuerlig

Fotnote

¹⁴ Nærmere om kompetansekrav; se introduksjonslovens § 19, del II punkt 19.9.2 s. 72.

Vanlige spørsmål. Hvor skal man henvende seg?

Spørsmål om loven og tolkninger av forskriftene	Fylkesmannen
Enkeltvedtak	Fylkesmannen
Klagesaker	Fylkesmannen
Juridisk veiledning	Fylkesmannen
Spørsmål om ny tilskuddsordning for norskopplæringen	KRD/Fylkesmannen
Enkelthenvendelser og særskilt informasjon om integreringstilskuddet	UDI
Opplæring av kommunene om den nye ordningen	UDI
Råd og veiledning til kommunene om metodikk og innhold i introduksjonsprogrammet	UDI ved regionkontorene
Opplærings- og informasjonsmateriell om introduksjonsordningen	UDI
Metodisk veiledning i norsk og samfunnskunnskap Trykt utgave, video, dvd, nett	Vox, se www.vox.no
Norskprøver	Utdanningsdirektoratet
Mal for individuell plan for norskopplæringen	Vox, se www.vox.no
Spørsmål om bruk av NIR	UDI
Vedtaksmler	UDI

Vedlegg I

Følgende grupper omfattes av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap:

- Personer med asylstatus, herunder overføringsflyktninger
- Personer med opphold på humanitært grunnlag
- Personer med kollektiv beskyttelse
- Familiegjenforente med overnevnte
- Familiegjenforente med norske og nordiske borgere

Følgende grupper har ikke rett til gratis opplæring, men har plikt til å gjennomføre 300 timer opplæring eller dokumentere tilsvarende kunnskaper i norsk eller samisk:

- Arbeidsinnvandrere utenfor EØS-EFTA-området og deres familiegjenforente

Grupper som verken har rett eller plikt til gratis norskopplæring, er:

- Studenter
- aupairer og andre på midlertidig opphold
- nordiske borgere
- personer med opphold etter EØS-EFTA-regelverket

Ordningen opererer videre med avgrensning etter alder. Det er kun personer i alderen 16–55 år som har rett og plikt til deltakelse i norskopplæring. Personer mellom 55 og 67 år har en rett, men ingen plikt til å delta i opplæringen.

Vedlegg 2

Følgende oppsummering kan være nyttig for dem som kjenner Opplæringsplanen fra 1998:

Opplæringsplanen i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere fra 1998	Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere 2005
Planen er målstyrt	Planen er målstyrt
Løp A og B	Spor 1, 2, 3
Løp	Spor
- Hovedmomenter	- Domener
- Moduler	- Nivå
- Mål	- Mål
3 prøver underveis	1 prøve underveis
- Modulprøve 1, 2, 3	- Norskprøve 1
1 avsluttende prøve	2 avsluttende prøver
- Språkprøven	- Norskprøve 2
Samfunnskunnskap på norsk	- Norskprøve 3
Samfunnskunnskap er underordnet norsk	Samfunnskunnskap på et språk innvandrere forstår
Mulighet til å hoppe over, eller velge andre tema	Samfunnskunnskap eget fag med egen plan
Valg av tema avhengig av norskferdighetene	7 obligatoriske tema i samfunnskunnskapen
	Også vanskelige temaer kan komme tidlig i opplæringen siden det gis på et forståelig språk